

2 KORINTHE

Inleiding

De achtergrond van Paulus' persoonlijke brief en zijn gespannen verhouding met de gemeente in Korinthe.

GELEZEN UIT

Herziene Statenvertaling

BELUISTER OF BEKIJK

versvoorvers.org/2-korinthe/inleiding

BELUISTER OF BEKIJK

Inhoud

1	Een persoonlijke brief met ontbrekende context	4 min	5
2	Paulus' moeilijk te volgen formuleringen	6 min	7
3	De eerdere brieven aan Korinthe	4 min	10
4	De toonwisseling na hoofdstuk 9	2 min	12
5	Verklaringen voor de scherpe slothoofdstukken	3 min	13
6	De samenhang en opbouw van de brief	3 min	14
7	De Joodse tegenstanders van Paulus	3 min	15
8	Heerszucht en grootspraak in de gemeente	2 min	17
9	Het gebruik van aanbevelingsbrieven	2 min	18
10	Aanbevelingsbrieven in de praktijk	3 min	19
11	Paulus heeft geen aanbeveling nodig	2 min	20
12	De partij van Kefas in Korinthe	2 min	21
13	De beschuldiging van wandelen naar het vlees	3 min	23
14	Paulus' zwakke lichamelijke verschijning	2 min	25

15	Krachtige brieven en een bedeesd optreden	2 min	27
16	Kritiek op Paulus' kosteloze bediening	2 min	28
17	Verantwoording over de collecte voor Judea	3 min	29
18	Vergeving voor de gestrafte gemeentelid	5 min	31
19	De uitgesloten man uit 1 Korinthe 5	2 min	34
20	Een persoonlijke tegenstander van Paulus	4 min	35
21	Uitsluiting, vergeving en Tertullianus	4 min	38
22	De tranenbrief en de verhouding tot 1 Korinthe	5 min	39
23	De stichting van Korinthe en Paulus' reisplan	2 min	41
24	Paulus verandert zijn bezoekplannen	2 min	43
25	Timotheüs en de problemen in Korinthe	2 min	44
26	Het pijnlijke bezoek en de afgezegde terugkeer	3 min	46
27	De opstand en de brief via Titus	2 min	47
28	Titus brengt Paulus het goede nieuws	2 min	48
29	De gebeurtenissen rond de brief op een rij	2 min	50

30	De blijvende betekenis van 2 Korinthe	2 min	51
----	---------------------------------------	-------	----

	Om verder te lezen		52
--	--------------------	--	----

1

Een persoonlijke brief met ontbrekende context

Ik heb altijd erg van 2 Korinthe gehouden, en ik kijk ernaar uit om het te behandelen. Maar ik heb het ook altijd een boek vol moeilijkheden gevonden, en die moeilijkheden hebben verschillende oorzaken. Een daarvan is deze: het is een van de meest persoonlijke brieven die Paulus geschreven heeft, misschien wel de meest persoonlijke. Hij zegt veel meer over zichzelf, over zijn gevoelens, zijn reizen en persoonlijke zaken in het algemeen, of hij zinspeelt er in elk geval op. Daardoor heb je het gevoel dat je bij het lezen van deze brief het hart van Paulus beter leert kennen dan bij de meeste van zijn brieven. Er is in deze brief dus een onthulling van Paulus zelf. Wat er verder ook gezegd kan worden over de duisterheid ervan, we krijgen veel helderheid over wat voor man hij was, wat voor dingen hij heeft doorgemaakt, hoe hij reageerde op allerlei problemen, en waar hij innerlijk mee worstelde.

Dat is in positieve zin iets ongewoons aan deze brief. Maar hij schrijft deze brief, net als de eerste brief aan de Korintheïers, aan mensen bij wie hij heel veel tijd had doorgebracht. Toen hij op zijn tweede zendingsreis in Korinthe kwam en daar de gemeente stichtte, bleef hij er achttien maanden. In die tijd heeft hij natuurlijk onderwezen en gepreekt, waarschijnlijk dagelijks. Dat betekent dat de christenen in Korinthe veel wisten over Paulus' opvattingen en over wat hij wilde overbrengen, rechtstreeks uit zijn eigen gesprekken. En daarvan hebben wij niets op schrift. We missen dus veel van de achtergrondkennis die Paulus en zijn gemeente in Korinthe met elkaar deelden toen hij de brieven schreef. In beide brieven zinspeelde hij op dingen waarvan hij verwachtte dat zijn lezers er meer van wisten dan wij in werkelijkheid weten. Dat kwam door zijn recente, eerdere en langdurige bezoek en onderwijs bij hen.

In 1 Korinthe zijn er veel toespelingen op dingen waar we weinig van kunnen maken. Er zijn een paar dingen in wat Paulus in 1 Korinthe 11 zegt over de hoofdbedekking van vrouwen waarvan we de betekenis gewoon niet kennen, namelijk dat

Daarom moet de vrouw een teken van gezag op het hoofd hebben, omwille van de engelen.

1 KORINTHE 11:10

Daar staat geen uitleg bij. Waarschijnlijk had Paulus in zijn onderwijs bij de Korinthiërs zoveel over dat onderwerp of over vergelijkbare onderwerpen gezegd, dat zij de verbanden konden leggen en wisten wat hij bedoelde. Evenzo, toen hij in 1 Korinthe 15 sprak over hen die zich lieten dopen voor de doden, weet niemand zeker waar hij op doelt, maar de Korinthiërs moeten het zeker geweten hebben.

Zo staan er ook in 2 Korinthe veel toespelingen op gebeurtenissen en personen. Het gaat daarbij niet zozeer om theologische begrippen of ethiek, zoals in 1 Korinthe. Het gaat eerder om dingen die gebeurd zijn sinds hij 1 Korinthe schreef, en waar hij naar terugverwijst. Geleerden hebben geprobeerd te reconstrueren wat er gebeurde tussen het schrijven van 1 en 2 Korinthe. Dat doen ze aan de hand van verspreide toespelingen en duistere uitspraken die Paulus in deze brief doet. Vooral in de eerste acht hoofdstukken zijn er nogal wat gedeelten waar Paulus afbreekt wat hij aan het zeggen is en kort zinspeelt op wat er gebeurd is, iets waar de Korinthiërs wel iets van konden maken. Wij kunnen er tot op zekere hoogte iets van maken, maar er is veel wat we niet weten en waarover we moeten speculeren.

Gelukkig is een volledig begrip van wat er tussen Paulus en zijn lezers gebeurd is natuurlijk niet het belangrijkste wat wij moeten weten. Het is een kwestie van nieuwsgierigheid. Het kan best wat helderheid geven over onderwijzende gedeelten die in het licht van die ervaringen begrepen zouden worden. Maar ik wil alleen zeggen dat het tamelijk moeilijk is. In de eerste paar hoofdstukken kom je namelijk steeds weer toespelingen tegen op dingen die in het recente verleden gebeurd zijn, en die zijn niet bepaald het makkelijkste ter wereld om in elkaar te passen en te doorgronden.

2

Paulus' moeilijk te volgen formuleringen

Iets anders wat deze brief moeilijk maakt, is dat Paulus bepaalde ongewone uitdrukkingen gebruikt. Hij drukt zich in 2 Korinthe soms niet zo helder uit als op andere plaatsen. Misschien komt dat doordat hij persoonlijker en minder formeel is. Misschien doet hij gewoon minder moeite om grammaticaal Grieks te schrijven dat zijn gedachtegang makkelijker te volgen zou maken. Of misschien dwaalt hij soms af, en dat lijkt hij inderdaad een beetje te doen. Of het kan ook zijn dat hij uitdrukkingen gebruikt die wij niet kennen.

Een voorbeeld van wat ik bedoel, en we zullen er in 2 Korinthe zeker veel van zulke voorbeelden vinden, staat in 2 Korinthe hoofdstuk 1. Daar zegt hij, vanaf vers 17:

Ik heb toch niet lichtvaardig gehandeld door mij dit voor te nemen? Of zijn de dingen die ik me voorneem, voornemens naar het vlees, zodat het bij mij zou zijn: ja, ja en tegelijk nee, nee? Maar God is getrouw: ons woord tot u is niet ja en nee geweest. Want de Zoon van God, Jezus Christus, Die onder u gepredikt is door ons, namelijk door mij, Silvanus en Timotheüs, was niet ja en nee, maar is in Hem ja geweest. Immers, zovele beloften van God als er zijn, die zijn in Hem ja en in Hem amen, tot verheerlijking van God door ons.

2 KORINTHE 1:17-20

Nu, ik denk dat ik weet wat Paulus daar zegt. Wat ik niet weet, is waarom hij het precies zo zei. De zinsbouw is eigenaardig, en het gebruik van al dat ja en nee sluit niet echt aan bij hoe wij lezen wat Paulus zegt. Het is mogelijk dat er een oud-Grieks idioom achter zit dat Paulus en zijn lezers heel goed kenden en wij niet. Maar dat maakt het soms wel wat moeilijker om precies te begrijpen wat hij zegt.

Ik heb bij het onderwijzen wat problemen die andere mensen, met een andere manier van onderwijzen, misschien niet zouden hebben. Ik ben een analytisch type. Ik wil graag weten waarom deze uitdrukking in deze specifieke zin staat. Ik wil weten hoe de voorafgaande uitdrukkingen om die uitdrukking vragen, en hoe zij de volgende uitdrukkingen inleidt of daarop vooruitloopt. Ik wil graag een logische gedachtegang zien, de lijn zien, en zien hoe het vorige vers of de vorige uitdrukking helderheid geeft over het vers of de uitdrukking waar ik nu naar kijk. Wanneer Paulus zoiets doet, is dat moeilijker. Dat betekent niet dat mijn manier van onderwijzen de beste of de enige is. Zo werkt mijn hoofd nu eenmaal, en het maakt het soms lastig wanneer ik niet kan achterhalen waarom Paulus voor die uitdrukking koos en wat die precies betekent. Er staat meer van dat soort dingen in 2 Korinthe.

Dat betekent niet dat zijn boodschap ondoorgrondelijk is. Zoals ik al zei: ik denk dat ik de passage die ik net voorlas zonder veel moeite in eigen woorden kan weergeven en de betekenis ervan kan vatten. Het is niet zozeer moeilijk om te weten wat hij bedoelt; het is moeilijk om te weten waarom hij het zo zei. Sommige mensen maken zich nooit druk over de vraag waarom iemand iets op een bepaalde manier zei. Dat is gewoon een probleem dat ik heb. Ik probeer altijd te achterhalen waarom hij het zo zei, en wat de betekenis ervan was om het zo te zeggen en niet op een andere manier. En een deel daarvan kan ik onmogelijk doorgronden.

Ik probeer een ander voorbeeld van dat soort taal te bedenken. In 2 Korinthe hoofdstuk 7, vers 10:

Want de droefheid die overeenkomstig de wil van God is, brengt een onberouwelijke bekering tot zaligheid teweeg, maar de droefheid van de wereld brengt de dood teweeg.

2 KORINTHE 7:10

Hierin zit iets van die formulering, maar het voorbeeld waar ik eigenlijk meer aan dacht, staat in hoofdstuk 2. Laten we vers 15 en verder nemen. 2 Korinthe hoofdstuk 2, vers 15 zegt:

Want wij zijn voor God een aangename geur van Christus, onder hen die zalig worden en onder hen die verloren gaan; voor de laatsten een doodsgeur, die leidt tot de dood, maar voor de eersten een levensgeur, die leidt tot het leven. Maar wie is tot deze dingen bekwaam?

2 KORINTHE 2:15-16

Ik denk niet dat ik er moeite mee heb om te begrijpen waar Paulus hier op doelt. Maar wanneer hij de uitdrukkingen "van de dood tot de dood" en "van het leven tot het leven" gebruikt, is dat een ongebruikelijke formulering, al past ze wel bij Paulus. De spreker bespreekt hier de Engelse formuleringen "of death to death" en "of life to life". De HSV geeft die weer als "een doodsgeur, die leidt tot de dood" en "een levensgeur, die leidt tot het leven". In Romeinen gebruikt Paulus zelfs een paar vergelijkbare uitdrukkingen waarover mensen speculeren. Veel vertalers hebben allerlei fantasierijke dingen gedaan om ze begrijpelijk weer te geven. In Romeinen 1:17 zegt Paulus:

Want de gerechtigheid van God wordt daarin geopenbaard uit geloof tot geloof, zoals geschreven is: Maar de rechtvaardige zal uit het geloof leven.

ROMEINEN 1:17

Wat betekent "uit geloof tot geloof"? Je denkt misschien dat je het weet, maar als dat zo is, heb je één mening, en vertalers hebben heel wat meningen over wat het betekent. Meestal geven ze in hun commentaren of in hun vertalingen aan wat zij denken dat het betekent. Maar het feit blijft dat Paulus uitdrukkingen of woordkeuzes gebruikt die voor zijn publiek, gezien hun cultuur, misschien heel natuurlijk te begrijpen waren, maar die ik soms moeilijk vind.

Tegelijk zeg ik dit wel over zijn woordkeuze, en dat is één ding dat 2 Korinthe voor mij altijd een beetje moeilijk heeft gemaakt. Maar het is, zoals ik zeg, niet moeilijk om te weten wat Paulus wil overbrengen. Dat is het probleem niet. En wat Paulus wil overbrengen, is veel belangrijker dan analytische vragen over waarom hij een bepaalde uitdrukking gebruikte en wat de specifieke betekenis van een bepaalde formulering zou kunnen zijn.

3

De eerdere brieven aan Korinthe

Ik moet je wat achtergrond geven bij deze brief. Dat zal duidelijk nodig zijn, want Paulus zinspeelt in de hele brief op bepaalde dingen, en die staan niet in een systematische volgorde, alsof hij was gaan zitten om ons te vertellen wat de achtergrond was. Je moet het samenstellen uit verschillende fragmenten. Het heeft te maken met het hele complex van Paulus' relatie met de gemeente in Korinthe.

Nadat hij de gemeente in Korinthe had verlaten, schreef hij hun 1 Korinthe. Eigenlijk schreef hij al daarvóór een andere brief, voorafgaand aan 1 Korinthe, die we gewoon niet hebben. Hij schreef een brief waarin hij aanspoorde om mensen te mijden die hoereerders en afgodendienaars waren. Dat noemt hij in 1 Korinthe hoofdstuk 5, vers 9, waar hij zegt:

Ik heb u geschreven in de brief dat u zich niet moet inlaten met ontuchtplegers.

1 KORINTHE 5:9

Hij heeft het over een eerdere brief die hij vóór 1 Korinthe had geschreven, een brief die nu helaas verloren is gegaan. Maar we kunnen zien dat de brief die wij 1 Korinthe noemen, eigenlijk de tweede brief is die Paulus hun schreef. In die eerste brief, in hoofdstuk 5, vers 9, verwijst hij namelijk naar een eerdere brief.

Nu geloven de meeste geleerden, al zijn sommigen het daar niet mee eens, dat 2 Korinthe verwijst naar een eerdere brief die je niet gelijk kunt stellen aan 1 Korinthe, en ook niet aan de brief daarvóór. Ik zal je laten zien wat ik bedoel. In hoofdstuk 2, vers

3, zegt Paulus:

En dit heb ik u juist geschreven, opdat ik bij mijn komst geen droefheid zou ondervinden van hen over wie ik mij moest verblijden; en ik vertrouwde van u allen dat mijn blijdschap die van u allen is.

2 KORINTHE 2:3

Hij verwijst er hier naar dat hij hun geschreven heeft, en in heel 2 Korinthe staan verschillende verwijzingen naar de brief die hij hun geschreven heeft. Hij zegt ook in hoofdstuk 2, vers 9:

Want met dit doel heb ik ook geschreven: dat ik uw beproefdheid te weten zou komen, of u in alles gehoorzaam bent.

2 KORINTHE 2:9

Deze verwijzing naar iets wat hij eerder geschreven heeft, kan natuurlijk slaan op een van zijn eerdere brieven die we kennen: de allereerste brief, die verloren is gegaan, of, wat waarschijnlijker is, de brief die wij 1 Korinthe noemen. Maar hij zegt een aantal dingen over deze brief die hij schreef, waardoor veel geleerden denken dat 1 Korinthe er niet zomaar mee gelijk te stellen is. De hele toon van de brief waar hij naar verwijst, strookt niet met de toon van 1 Korinthe. En de inhoud ervan strookt niet met de inhoud van 1 Korinthe. Daarom zijn velen tot de conclusie gekomen dat er nog een andere brief was, die nu verloren is, en die Paulus tussen 1 en 2 Korinthe aan de Korinthiërs schreef.

Volgens deze theorie schreef Paulus natuurlijk in totaal vier brieven aan de Korinthiërs. Alleen de tweede en de vierde daarvan zijn tot in onze tijd bewaard gebleven; de eerste en de derde zijn nu verloren. Er lijkt geen twijfel over te bestaan dat er vóór 1 Korinthe een eerste brief was. Daarom spreken sommige geleerden over deze brieven als Korinthe A, Korinthe B, Korinthe C en Korinthe D: vier brieven van Paulus aan de Korinthiërs. 1 Korinthe zou dan eigenlijk Korinthe B zijn, en 2 Korinthe zou Korinthe D zijn. Verloren zijn vandaag Korinthe A en Korinthe C. Nu hoeft je die

benamingen of iets dergelijks niet over te nemen. Maar het is gewoon een manier om duidelijk te maken dat er tussendoor enkele brieven geschreven zijn die wij niet meer hebben.

4

De toonwisseling na hoofdstuk 9

Sommigen denken dat Korinthe C, wat volgens deze theorie de brief is die tussen 1 en 2 Korinthe geschreven werd, op een merkwaardige manier gedeeltelijk bewaard is gebleven. Na 2 Korinthe hoofdstuk 9 verandert de toon van de brief namelijk ingrijpend. 2 Korinthe hoofdstuk 1 tot en met 9 is heel positief, vol vreugde, vol opluchting. Paulus verwijst in deze hoofdstukken naar het feit dat hij zich grote zorgen had gemaakt over de situatie in de gemeente in Korinthe, maar nu is hij opgelucht. Hij schreef de tweede brief aan de Korintheïers vanwege zijn opluchting, en eigenlijk om de goede verhoudingen te herstellen nadat er daar wat wrijving was geweest.

De brief in hoofdstuk 1 tot en met 9 is dus heel positief. Maar wanneer je bij hoofdstuk 10 komt en de laatste vier hoofdstukken, 10 tot en met 13, dan zie je dat hij zich daar sterk verdedigt, heel boos is, soms heel sarcastisch. Paulus toont tegenover bepaalde mensen in de gemeente in Korinthe een enorme — ik weet niet of ik het woord ‘vijandigheid’ wil gebruiken, maar misschien is dat wel het juiste woord — vijandigheid. Die mensen trekken blijkbaar zijn apostolisch gezag in twijfel. Ze doen zich voor als apostelen van groter formaat dan Paulus en noemen zichzelf zelfs ‘superapostelen’, want dat is de uitdrukking die in het Grieks staat. En ze beschuldigen Paulus van een heleboel dingen. Hij schrijft met grote strengheid in hoofdstuk 10 tot en met 13, en hij verdedigt zijn apostelschap. Hij geeft ons veel informatie over zijn eigen leven, over de dingen die hij geleden heeft, en hij deelt een paar behoorlijk harde klappen uit aan deze valse apostelen. Ik zeg dat trouwens niet als kritiek. Ik vind dat Paulus daar het volste recht toe heeft; ik denk dat het juist is dat hij dat doet. Maar wat ik opmerk, is dat de toon in hoofdstuk 10 tot en met 13 totaal anders is dan in de eerste negen hoofdstukken. In hoofdstuk 1 tot en met 9 heb je zelfs geen flauw vermoeden dat

Paulus op een gegeven moment een omslag gaat maken en iemand flink de les gaat lezen. Hij is gewoon heel dankbaar, vol vreugde, opgelucht en tevreden. En dan verandert in hoofdstuk 10 opeens alles.

5

Verklaringen voor de scherpe slothoofdstukken

Er zijn twee theorieën die dit verschil in toon proberen te verklaren. De eerste is dat Paulus dacht dat hij de brief in feite af had. Hij had tot en met hoofdstuk 9 geschreven, en misschien was dat alles wat hij van plan was te schrijven. Misschien maakte hij zich al klaar om de brief te versturen. Maar toen kreeg hij een bericht uit Korinthe dat er opnieuw verzet was opgelaaid. Toen hij hoofdstuk 1 tot en met 9 schreef, verheugde hij zich erover dat al het verzet dat hij eerder in Korinthe had meegemaakt, nu tot het verleden behoorde. Iedereen was blij, iedereen was hem trouw, enzovoort. Maar nog voordat hij de brief kon versturen, kreeg hij dit nieuws over een nieuwe ontwikkeling. Hij moest toen als het ware een uitgebreid aanhangsel schrijven, of bijna een hele nieuwe brief, een terechtwijzing aan het adres van de valse apostelen. En die brief vinden we in hoofdstuk 10 tot en met 13. Dat is de ene theorie. Met andere woorden: Paulus begon de brief met de bedoeling om het ene te zeggen. Maar tegen de tijd dat hij hoofdstuk 9 af had, was er nieuws gekomen waardoor hij een andere koers moest varen en iets heel anders moest zeggen. En uiteindelijk stuurde hij beide samen op. Dat is mogelijk.

Een andere mogelijkheid die is geopperd, is dat de hoofdstukken 10 tot en met 13 oorspronkelijk geen deel uitmaakten van deze brief. Door een of andere verwarring bij het bewaren van deze brieven van Paulus in de oudheid zouden deze hoofdstukken achter aan 2 Korinthe terechtgekomen zijn. Volgens deze opvatting eindigde 2 Korinthe oorspronkelijk met hoofdstuk 9. Bij het verzamelen van de brieven van Paulus zouden de kopiïsten, of wie ze ook verzamelden, op de een of andere manier de hoofdstukken 10 tot en met 13 aan het einde hebben toegevoegd, per ongeluk of hoe dan ook. Nu gaat het er niet om of 10 tot en met 13 echte brieven van Paulus zijn. Maar sommigen hebben geopperd dat deze hoofdstukken eigenlijk zouden kunnen bevatten

wat we Korinthe C zouden kunnen noemen. Dat is de derde brief, die verloren zou zijn gegaan: de brief waarnaar Paulus in het begin van 2 Korinthe terugverwijst. Het argument is dat de inhoud en de toon van deze hoofdstukken, 10 tot en met 13, sterk lijken op wat Paulus in hoofdstuk 2 en 7 en dergelijke plaatsen beschrijft als een eerdere brief.

Nu zijn er heel wat argumenten voor en tegen deze suggestie, en het beslechten van deze kwestie interesseert je misschien het minst van alles. Ik breng het alleen ter sprake omdat je een verandering van toon zult opmerken, en er zijn verschillende manieren waarop mensen die verandering hebben proberen te verklaren. Alles bij elkaar genomen zijn de argumenten tegen deze tweede theorie waarschijnlijk sterker dan de argumenten ervoor. Ik heb geen tijd om op de argumenten in te gaan, want eerlijk gezegd vind ik ze niet zo belangrijk. Ik breng dit niet ter sprake omdat ik het van het grootste belang vind, maar omdat het iets is waar mensen die over 2 Korinthe schrijven en het bestuderen zich mee bezighouden.

6

De samenhang en opbouw van de brief

Dit kunnen we dus wel zeggen: er is een duidelijke verandering van toon tussen hoofdstuk 9 en 10. In de hoofdstukken 10 tot en met 13 verdedigt Paulus opnieuw zijn apostelschap, op een manier die je in de eerste 9 hoofdstukken helemaal niet verwacht. In de eerste 9 hoofdstukken is de situatie zo dat je zou verwachten dat hij dat in Korinthe nooit meer zou hoeven te doen. Maar dat moet hij duidelijk wel. Dus nogmaals: sommigen menen dat Paulus, nadat hij de eerste 9 hoofdstukken had geschreven, misschien nieuwe informatie kreeg. Die zou hem gedwongen hebben om in de brief van richting te veranderen en de hoofdstukken 10 tot en met 13 toe te voegen als terechtwijzing, om te proberen een nieuwe brand te blussen die daar was opgelaaid sinds hij begonnen was met schrijven. Sommigen hebben geopperd dat de hoofdstukken 10 tot en met 13 eigenlijk een deel van, of het geheel van, de verloren brief zijn waarnaar hij in de eerdere hoofdstukken terugverwijst. Dan zou iemand die

brief, gewoon door een vergissing ergens vroeger bij het verzamelen van de brieven van Paulus, per ongeluk op die plek hebben toegevoegd, zodat hij tot ons is gekomen als deel van 2 Korinthe.

Er is natuurlijk nog een andere mogelijkheid, en dat is dat Paulus vanaf het allereerste begin van plan was de punten naar voren te brengen die hij in de hoofdstukken 10 tot en met 13 bespreekt. Maar hij wilde eerst mild zijn en zich verheugen, zodat niet alles wat hij te zeggen heeft negatief is. Hij heeft in de hoofdstukken 10 tot en met 13 wel wat harde dingen te zeggen. Maar misschien vond hij dat hij, voordat hij hen ervan langs gaf, eerst zijn vreugde en zijn tevredenheid over hen wilde uiten met betrekking tot een eerdere situatie. Het moeilijkste daaraan is dat je in de eerste hoofdstukken van de brief beslist redenen zult vinden om te denken dat Paulus op het moment van schrijven tevreden over hen is. Hij is blij dat ze hun trouw hebben getoond, enzovoort. Maar in de hoofdstukken 10 tot en met 13 lijkt hij helemaal niet tevreden. Er is daar dus een beetje een mysterie over wat precies de verhouding is tussen de eerste 9 hoofdstukken en het gedeelte dat volgt, de hoofdstukken 10 tot en met 13.

Er is daar zeker niets wat ons vertrouwen in deze hoofdstukken als echte geschriften van Paulus zou moeten aantasten. Het is alleen niet helemaal duidelijk wat oorspronkelijk de verhouding van die hoofdstukken was. Stonden ze oorspronkelijk al op hun huidige plaats ten opzichte van de eerdere hoofdstukken? Of waren het latere of eerdere documenten die er later aan zijn toegevoegd? We gaan ons daar niet al te druk over maken, maar ik vind wel dat het nalatig van me zou zijn als ik je niet op dat kleine probleem zou wijzen.

7

De Joodse tegenstanders van Paulus

Wat ik nu wil doen, is je iets vertellen over de tegenstanders van Paulus en de beschuldigingen die ze tegen hem uitten. Deze tegenstanders komen natuurlijk vooral in beeld in deze laatste hoofdstukken, 10 tot en met 13. Of ze ook in beeld waren bij sommige opmerkingen van Paulus in de eerdere hoofdstukken, weten we niet zeker. Misschien een klein beetje, maar ze komen zeker naar voren in het laatste deel van het hoofdstuk.

Wie zijn deze tegenstanders nu? Wat deden ze, wat beweerden ze, enzovoort? Er zijn aanwijzingen dat zijn tegenstanders waarschijnlijk Joodse mensen in de gemeente waren. In hoofdstuk 11, vers 22, zijn daar sterke aanwijzingen voor, waar hij over hen spreekt. Hij zegt in 2 Korinthe 11:22:

Zijn zĳ Hebreëen? Ik ook. Zijn zĳ Israëlieten? Ik ook. Zijn zĳ nageslacht van Abraham? Ik ook.

2 KORINTHE 11:22

Dat houdt zeker in dat zij dat zijn.

Goed, dus kennelijk zijn ze Hebreëen, net als hij: van etnische afkomst Joods. En kennelijk maken ze daar een punt van. Paulus doet dat normaal gesproken niet. Paulus vindt dat het geen grote betekenis heeft of je Jood of heiden bent. Maar zoals hij spreekt, klinkt het alsof zij er een grote zaak van maken: 'Wij zijn Hebreëen, wij zijn Israëlieten, wij zijn het nageslacht van Abraham.' Hij zegt: 'Nou, zijn ze dat? Ik ook. Wat dan nog? Dat zet hen niet boven mij.' Het klinkt dus alsof het mensen met een Joodse achtergrond zijn die een punt maken van het feit dat ze een Joodse achtergrond hebben, als teken van hun meerderwaardigheid.

En toch zegt hij in vers 23:

Zijn zĳ dienaars van Christus? — ik spreek als een waanzinnige — ik sta boven hen; in ingespannen arbeid veel vaker, in slagen bovenmate, in gevangenissen veel vaker, dikwijls in doods gevaar.

2 KORINTHE 11:23

Kennelijk beweren zij dus ook dienaren van Christus te zijn. Het zijn met andere woorden niet de Joodse leiders van de synagoge die zich verzetten tegen de christelijke gemeente in Korinthe. Ook zijn het niet de mensen die Paulus tegenwerkten, zoals hij vaak meemaakte in plaatsen als Thessalonica of andere plaatsen waar hij preekte. Het

ging niet om Joden van de synagoge, of om Joden die buiten het geloof stonden. Dit waren Joden die in de gemeente zaten en zelfs beweerden dienaren van Christus te zijn. Zoveel kunnen we volgens mij wel afleiden uit die uitspraken.

8

Heerszucht en grootspraak in de gemeente

Er is enige reden om aan te nemen dat ze zich heel arrogant en heerszuchtig gedroegen. Sommige verzen die vóór de verzen komen die we net gelezen hebben, kunnen daarop wijzen. Hij zegt in vers 18 van hoofdstuk 11:

Omdat velen roemen naar het vlees, zal ik ook eens roemen.

2 KORINTHE 11:18

'Naar het vlees' betekent: op grond van hun natuurlijke gaven. Elders, in Filippenzen, zei Paulus dat als iemand iets had om zich in het vlees op te beroemen, hij nog meer had. En hij sprak erover dat hij uit de stam Benjamin was, en een Farizeeër, iemand die de wet onderhield. Blijkbaar waren de mensen over wie hij het heeft Joden, en beroemden ze zich op het vlees. Ze voelden zich boven anderen verheven omdat ze Joods waren.

Hij zegt:

Want u verdraagt met genoeg de dwazen; u bent immers zo wijs? Want u verdraagt het, als iemand u tot slaven maakt, als iemand u verslindt, als iemand het uwe afneemt, als iemand zich boven u verheft, als iemand u in het gezicht slaat.

2 KORINTHE 11:19-20

Paulus beschrijft hier blijkbaar hoe de mensen die hij bekritiseert zich gedragen: ze waren heerszuchtig en autoritair. Misschien sloegen ze anderen niet letterlijk in het gezicht; waarschijnlijk niet. Hij gebruikt dat waarschijnlijk in overdrachtelijke zin. Iemand geeft je een klap in je gezicht en je pikt het gewoon. Naar alle

waarschijnlijkheid spreekt hij beeldend. Ze zijn beledigend, ze verheffen zichzelf, ze zijn heerszuchtig, ze brengen de gemeente in slavernij. Nu wijst het woord 'slavernij' hier heel sterk op wettisch denken. Het zijn dus Joodse christenen die waarschijnlijk wettisch en arrogant zijn.

Hij zegt ook over hen in vers 23:

Zijn zij dienaren van Christus? Ik praat als een dwaas. Ik ben het nog meer; ik heb veel harder gewerkt, ontelbaar veel slagen gekregen, vaker in de gevangenis gezeten en vaak op het randje van de dood gestaan.

Daardoor klinkt het alsof hij zegt dat hij meer bereid is om te lijden dan zij. Misschien zijn zij niet bereid om te lijden. Hij gaat daar een aantal verzen lang op door.

9

Het gebruik van aanbevelingsbrieven

Dat is de kleine schets die we uit deze verwijzingen kunnen halen. Mogelijk zinspeelt hij ook op deze mensen in 2 Korinthe 3:1, waar hij zegt:

Beginnen wij onszelf weer aan te bevelen? Of hebben wij, zoals sommigen, aanbevelingsbrieven voor u nodig, of aanbevelingsbrieven van u?

2 KORINTHE 3:1

Nu weten we wel iets over die aanbevelingsbrieven. Paulus heeft namelijk zelf in Romeinen 16 een aanbeveling geschreven voor een vrouw die Febe heette, en elders doet hij dat ook voor zijn andere medewerkers.

Iemand kon van de ene stad naar de andere verhuizen. Hij was lid van de gemeente in de ene stad en zou zich daarom aansluiten bij de gemeente op de tweede plaats. Het was gebruikelijk, of in elk geval gebeurde het soms, dat hij een brief meekreeg van de gemeente die hij verliet, gericht aan de leiders van de gemeente waar hij naartoe ging. Daar is een heel voor de hand liggende reden voor. Iemand kon in een stad een goede

naam en een bediening hebben gehad, misschien wel vele jaren lang, en in zijn eigen woonplaats goed bekend zijn. Maar nu vertrekt hij en gaat hij naar een andere stad waar helemaal niemand hem kent. Hij verschijnt in de gemeente en niemand weet wie hij is. Zulke mensen zouden van grote waarde kunnen zijn voor de nieuwe gemeente waar ze terechtgekomen zijn. Maar normaal gesproken kon je ze niet zo snel een taak in de bediening geven, of ze zo snel vertrouwen, als het gewoon nieuwkomers waren die niemand kende. Ze zouden eerst beproefd moeten worden. Misschien moesten ze behandeld worden alsof ze pas bekeerd waren, en werd hun bediening misschien lange tijd stilgelegd.

Maar dan is er een brief van iemand als Paulus, die zegt: 'Wij bevelen Febe bij jullie aan. Ze is hier een echte dienaar geweest. We hebben hier allemaal een hoge dunk van haar. Ontvang haar in haar bediening.' Wanneer ze dan in een nieuwe gemeente komt, in dit geval Rome, dan zou de gemeente van Rome haar al aanvaarden op grond van haar goede naam en van de aanbeveling.

10

Aanbevelingsbrieven in de praktijk

Dit gebeurt tegenwoordig niet vaak genoeg. Soms gebeurt het wel. Ik weet nog dat ze, toen ik als kind in de baptistengemeente zat, aan het eind van elke dienst altijd een oproep deden om naar voren te komen. Het kwam niet zo vaak voor dat iemand tijdens zo'n oproep tot bekering kwam. Maar het kwam wel wat vaker voor dat iemand naar voren kwam en dat de voorganger aankondigde: 'Die-en-die is gekomen, en zij hebben gevraagd om hun brief over te laten dragen vanuit die-en-die stad.' Ik heb nooit precies geweten wat dat betekende: hun brief overdragen. Wat moet dat in vredesnaam betekenen? Ik weet nog steeds niet voor honderd procent zeker of ik het goed heb. Maar achteraf denk ik nu dat het slaat op het gebruik waarbij mensen uit een baptistengemeente in een andere stad komen. Ze komen naar onze stad, ze sluiten zich aan bij onze baptistengemeente, en er gaat een brief van die gemeente met hen mee, waarin staat: 'Wilt u hen alstublieft als lid ontvangen.' Op die manier hoeven ze niet door een soort screening heen, of wat dan ook, zoals gewone vreemden zouden moeten voordat ze lid worden. Er is dus nog altijd een echo van dat gebruik.

Toen ik voor het eerst naar Duitsland ging om te prediken, toen ik negentien was, gaf Calvary Chapel, de gemeente waar ik in Californië naartoe ging, me brieven mee, aanbevelingsbrieven. Daarin stond eenvoudigweg: ‘Als Steve bij jullie komt om te prediken: hij maakt al een paar jaar deel uit van onze gemeente, en wij erkennen zijn bediening’, enzovoort. Dat moest deuren openen. In werkelijkheid heb ik die brieven nooit hoeven te laten zien. Misschien valt het me te verwijten dat ik dat niet gedaan heb. Ik kwam gewoon bij allerlei gemeenten in het hele land en in Duitsland, en alleen al omdat ik van buiten de stad kwam, lieten mensen me spreken en dingen doen. Dat is voor hen vast niet rampzalig afgelopen, hoop ik. Maar dat had wel gekund. Ze wisten niet wie ik was.

Iedereen zou in de stad kunnen verschijnen en zeggen: ‘O ja, ik heb een geweldige bediening aan de oostkust, en ik ben hier net voor een paar dagen gekomen. Mag ik op jullie vrijdagavondbijeenkomst spreken?’ Nou, dan zou ik zeggen: ‘Wie kent je?’ Als zo iemand zei: ‘Nou, ik heb hier een brief van David Wilkerson, want ik kom uit zijn gemeente’, zou ik misschien zeggen: ‘O, nou, laat maar eens zien.’ En als hij zich heel lovend over die man uitliet, zou ik die man misschien zonder verdere omhaal de kansel geven. Maar anders zou ik misschien een paar telefoontjes willen plegen naar de mensen die volgens hem zijn voorgangers waren, of wie dan ook, om erachter te komen wie hij is. Want je neemt niet zomaar een vreemdeling aan om hem in de gemeente een bediening te laten uitoefenen. Misschien blijkt hij wel de geweldigste dienaar te zijn die er ooit is geweest, maar dat weet je niet van tevoren. En dat is wat een aanbevelingsbrief doet. Die neemt als het ware alle belemmeringen weg voor een vreemdeling die naar de gemeente komt. Als hij een goede naam heeft en goed bekendstaat, en een goede aanbeveling krijgt van een andere gemeente waar hij lange tijd is geweest, dan kan de ontvangende gemeente, de gemeente waar hij terechtkomt, hem zonder enige bedenkingen ontvangen.

11

Paulus heeft geen aanbeveling nodig

Wanneer Paulus nu in 2 Korinthe 3:1 zegt:

Beginnen we onszelf nu aan te prijzen, of hebben we, zoals sommige anderen, aanbevelingsbrieven voor jullie nodig, of aanbevelingsbrieven van jullie?

Dan zegt hij dit sarcastisch en natuurlijk retorisch. Hij zegt: ‘Luister, als we naar jullie toe komen, hoeven we geen brieven mee te brengen waarin staat: “Luister, aanvaard Paulus. Hij is een aardige man. Hij is een goede dienaar.”’ Hij is hun vader in het geloof. Paulus heeft die gemeente gesticht. Ze kenden hem. Hij hoefde hun geen brieven van iemand te laten zien waaruit bleek welke bevoegdheden hij had. Dat is wat hij zegt.

Maar hij noemt:

zoals sommige anderen doen.

Nu kan dit gewoon in algemene zin bedoeld zijn. Want als rondreizende dienaren van de ene plaats naar de andere gingen, hadden velen van hen ongetwijfeld aanbevelingsbrieven bij zich. Maar sommige geleerden denken dat hier misschien een toespeling in zit op het feit dat de tegenstanders van Paulus van buiten de stad naar de gemeente waren gekomen en aanbevelingsbrieven bij zich hadden. Daarmee kregen ze toegang tot de gemeente. Zo kwamen ze binnen en wonnen ze het vertrouwen. Ze hadden een paar indrukwekkende aanbevelingsbrieven bij zich. Sommigen hebben geopperd dat het misschien zelfs mensen waren die brieven van Petrus bij zich hadden. De enige reden om dit te opperen is eigenlijk dat we weten dat Petrus heel nauw verbonden was met de gemeente in Jeruzalem, en dat de Joodse gelovigen tegen hem opkeken. Hij was een apostel voor de besnijdenis. Dat lijkt de etnische en culturele achtergrond te zijn van de mensen die hij als zijn tegenstanders aanduidt. Met andere woorden, ze kwamen misschien uit Jeruzalem, of uit de Joodse gemeente.

12

De partij van Kefas in Korinthe

Verder weten we uit 1 Korinthe dat er om de een of andere vreemde reden mensen in Korinthe waren die zeiden:

Ik hoor bij Kefas.

Je herinnert je dat Paulus zei:

Ik bedoel dit, dat ieder van u zegt: Ik ben van Paulus, ik van Apollos, ik van Kefas, en ik van Christus.

1 KORINTHE 1:12

Het is helemaal niet duidelijk waarom er iemand in de gemeente in Korinthe zou zijn die zei:

Ik hoor bij Kefas.

Paulus en Apollos waren allebei in de gemeente geweest. Daarom konden er mensen zijn die zeiden:

Ik hoor bij Paulus, en anderen:

bij Apollos, en weer anderen:

bij Christus.

Maar waarom zou iemand daar zeggen:

‘Ik hoor bij Kefas?’ Er wordt geopperd dat er misschien al eerder een groep mensen was gekomen, voordat Paulus 1 Korinthe schreef. Ze zouden bij Petrus of bij de Joodse gemeente vandaan zijn gekomen en in Korinthe zijn aangekomen, misschien met aanbevelingsbrieven van Petrus bij zich. Dat is denkbaar. Dit is enigszins speculatief, maar het is een poging om de stukjes informatie die beschikbaar zijn met elkaar te verbinden. En ze hadden een zekere geloofwaardigheid verworven. Niet genoeg om de hele gemeente mee te krijgen. Toen Paulus 1 Korinthe schreef, waren er maar enkelen in de gemeente die zeiden:

Ik hoor bij Kefas, terwijl anderen dat niet zeiden. Anderen zeiden: ‘Nee, wij horen bij Paulus’, of: ‘Nee, ik vind Apollos beter’, of iets dergelijks. Misschien was er enige reactie op mensen die probeerden het gezag van Petrus binnen te brengen en misschien wat wetticisme en judaïsering in de gemeente in te voeren. En toen Paulus 1 Korinthe schreef, was het probleem niet groot genoeg. Hij zag het alleen als een probleem van verdeeldheid. Hij zag hun invloed niet als iets van betekenis. Het ging

alleen om verdeeldheid: sommigen noemden Petrus, anderen Paulus. Dat is wat hij in 1 Korinthe aan de orde stelde. Het is mogelijk dat diezelfde partij, tegen de tijd dat hij 2 Korinthe schreef, op gezag van aanbevelingsbrieven die mogelijk uit Jeruzalem kwamen, judaïserende tendensen in de gemeente in Korinthe probeerde binnen te brengen. En dat zij degenen zijn van wie Paulus nu inziet dat hij hen in 2 Korinthe krachtiger moet aanspreken. Een deel daarvan is, zoals je kunt merken, een beetje speculatief, maar een deel ervan zou best kunnen kloppen.

13

De beschuldiging van wandelen naar het vlees

Wat zeiden ze nu over Paulus? Op welke grond kon iemand kwaadspreken over Paulus? De gemeente in Korinthe kende Paulus. Ze hadden de wonderen gezien die hij deed. Ze waren onder zijn prediking tot bekering gekomen. Hij had achttien maanden bij hen gewoond als hun voorganger. Hoe kon iemand deze gemeente tegen Paulus opzetten? Wel, er zijn een paar aanwijzingen voor wat ze kennelijk over Paulus zeiden. Hoe ze daar precies een draai aan gaven, of hoe ze het op specifieke gevallen toepasten, weten we niet. Maar in 2 Korinthe 10:2 zegt Paulus:

ja, ik smeeek u dat ik, wanneer ik aanwezig ben, niet flink hoef te doen met de vrijmoedigheid waarmee ik meen het te moeten opnemen tegen sommigen die van mening zijn dat wij naar het vlees wandelen.

2 KORINTHE 10:2

Hij zegt dus:

Als we komen, zullen we sommige mensen stevig aanpakken.

Wie zijn die mensen? Het zijn mensen die denken dat wij naar het vlees wandelen. Nu is het helemaal niet duidelijk wat die uitdrukking ‘naar het vlees’ betekent. Voor ons is dat niet duidelijk. De Korintheïers wisten natuurlijk over wie hij het had. Ze wisten wat die mensen zeiden en ze wisten precies in welke zin deze mensen Paulus beschouwden

als iemand die naar het vlees wandelde. Ons probleem is dat we die leraren niet kennen en niet weten wat ze precies zeiden. En naar het vlees wandelen kan verschillende dingen betekenen. In Romeinen 8:4 wordt het wandelen naar het vlees tegenover het wandelen naar de Geest gesteld. Maar daar lijkt het specifiek te betekenen dat we niet op het vlees vertrouwen, maar op de Geest van God om ons daartoe in staat te stellen. ‘Naar het vlees’ is echter een uitdrukking die in de Schrift veel verschillende betekenissen heeft. Van Jezus wordt gezegd dat Hij was:

ten aanzien van Zijn Zoon, Die wat het vlees betreft geboren is uit het geslacht van David.

ROMEINEN 1:3

Dat betekent gewoon Zijn natuurlijke afstamming.

Er is hier dus een aanwijzing, een toespeling op mensen die kritiek op Paulus hadden, maar de precieze aard van die kritiek is niet altijd duidelijk. Die moeten we afleiden. Het is heel goed mogelijk dat ze zeiden dat Paulus zijn eigen gang gaat. Hij handelt in het vlees. Hij is niet verbonden met de moedergemeente in Jeruzalem. Hij heeft hun steun eigenlijk niet. Het is niet zo dat de Geest van God, Die vanuit de leiding van de gemeente in Jeruzalem uitgaat, Zijn goedkeuring aan deze man heeft gegeven. Hij gaat gewoon zijn eigen gang. Misschien zeiden ze zoiets, maar misschien ook niet. We weten het niet zeker. Ze lijken te suggereren dat hij naar het vlees wandelde. Het zou voor hen echter moeilijk zijn om te ontkennen dat hij geweldige wonderen deed, die toch een aanwijzing lijken te zijn voor de Heilige Geest in zijn leven. Ik weet niet wat ze daarmee deden. Misschien beweerden ze dat zijn wonderen nep waren en dat hij meer op een tovenaarsleek, die deze dingen door vleselijke kracht deed in plaats van door de kracht van de Heilige Geest.

14

Paulus' zwakke lichamelijke verschijning

Een ander punt van kritiek op Paulus, iets wat zijn critici zeiden, is kennelijk te vinden in 2 Korinthe 10:10. Paulus citeert hen zelfs woordelijk, dus hier zien we enkele van de werkelijke woorden van zijn tegenstanders:

Want zijn brieven — zegt men — zijn wel gewichtig en krachtig, maar zijn lichamelijke aanwezigheid is zwak en zijn spreken is verachtelijk.

2 KORINTHE 10:10

Nu was Paulus lichamelijk waarschijnlijk een zwakkeling. Om te beginnen heeft hij heel wat afranselingen ondergaan.

in inspanning en moeite, vaak in nachten zonder slaap, in honger en dorst, vaak in vasten, in koude en naaktheid.

2 KORINTHE 11:27

Vaak had hij te weinig slaap en voedsel. Hij was veel aan weer en wind blootgesteld. Hij had iets wat hij aanduidde als:

En opdat ik mij door het allesovertreffende karakter van de openbaringen niet zou verheffen, is mij een doorn in het vlees gegeven, een engel van de satan, om mij met vuisten te slaan, opdat ik mij niet zou verheffen.

2 KORINTHE 12:7

We weten niet precies wat het was, maar het kan een lichamelijke aandoening zijn geweest. Hij sprak tegen de Galaten over een ziekte of kwaal die zo weerzinwekkend was dat hij hen ervoor prijst dat ze niet met afkeer op hem reageerden toen hij bij hen was. En hij zei:

Waarın prees u zich dan gelukkig? Want ik kan van u getuigen dat u, zo mogelijk, uw ogen zou hebben uitgerukt en aan mij gegeven zou hebben.

GALATEN 4:15

Blijkbaar was er iets mis met zijn ogen.

Maar Paulus was blijkbaar geen indrukwekkende verschijning. Zelfs de naam Paulus betekent klein. Zijn echte naam was Saulus, maar ze gaven hem de bijnaam Paulus. Ik weet niet of hij de bijnaam Paulus kreeg omdat hij een kleine man was, want Paulus betekent inderdaad klein. En misschien was hij een tengere, ziekelijke man. Zijn lichamelijke toestand werd er door zijn manier van leven niet beter op: voortdurend afgeranseld worden, wegwijnen in gevangenissen in de derde wereld,

Driemaal ben ik met de roede gegeseld, eenmaal ben ik gestenigd, driemaal heb ik schipbreuk geleden, een heel etmaal heb ik in volle zee doorgebracht.

2 KORINTHE 11:25

en dat soort dingen. Misschien had hij astma en artritis en allerlei andere problemen, naast de striemen over zijn hele lichaam, de littekens van de afranselingen die hij had ondergaan. Hoe dan ook, Paulus ontkent zelf niet dat hij zwak en verachtelijk is wanneer hij persoonlijk aanwezig is.

15

Krachtige brieven en een bedeesd optreden

Aan de andere kant hoeft de zwakheid waarover ze spreken niet zijn lichamelijke zwakheid te zijn. Misschien zeggen ze gewoon: ‘Nou, in zijn brieven spreekt hij met grote vrijmoedigheid en groot gezag, alsof hij een hele kerel is. Maar als hij er zelf is, is hij veel bedeesder, vind je niet? Als hij bij je is, praat hij echt niet zo. Hij is een grote lafaard. Wat hij in zijn brieven zegt, zou hij je niet recht in je gezicht zeggen. Als hij spreekt, is hij zwak en verachtelijk. In zijn brieven, o, dan dondert hij met zware vervloeking en zovleert.’ Zoals hij deed in 1 Korinthe 16. Hij zei:

Als iemand onze Heere Jezus Christus niet liefheeft, laat hij vervloekt zijn.

1 KORINTHE 16:22

Paulus doet dus heel krachtige uitspraken in zijn brieven, maar hij wordt ervan beschuldigd dat hij zwak en verachtelijk is wanneer hij persoonlijk aanwezig is.

Paulus gaat daar natuurlijk tegenin. Hij zegt dat hij krachtig is in zijn brieven, zodat hij dat niet hoeft te zijn wanneer hij persoonlijk aanwezig is. Hij probeert zaken per brief te regelen voordat hij aankomt, en dan kan hij vriendelijker zijn als hij bij hen is. Maar hij heeft de macht, zegt hij, om wanneer hij persoonlijk aanwezig is net zo te donderen en net zo streng te zijn, als hij daarvoor kiest en als het nodig is.

Nu is het moeilijk te zeggen hoeveel gewicht deze specifieke kritiek op hem zou hebben gehad. Het is niet echt kritiek op zijn leer of op de rechtmatigheid van zijn positie. Misschien wel, maar het is moeilijk te zien hoe dan. Het lijkt er bijna alleen maar om te gaan hem als inconsequent af te schilderen: ‘In zijn brieven heeft hij een grote mond, maar als hij hier is, is hij echt een slapjanus.’ Ze proberen duidelijk mensen ertoe te brengen Paulus te verachten. Maar ik weet niet goed hoe dat zijn apostelschap zou aantasten, tenzij ze zeggen: ‘Nou, als hij hier is, gedraagt hij zich niet zo indrukwekkend. Waarom maakt hij in zijn brieven dan zulke grote aanspraken voor zichzelf, dat hij een apostel is en zo?’

16

Kritiek op Paulus' kosteloze bediening

Er is nog iets om op te merken, en dat is dat we weten dat Paulus zich niet liet betalen voor de bediening. Waarschijnlijk deden deze mensen dat wel. Ze zullen hebben beseft dat ze daardoor in vergelijking met hem een beetje slecht voor de dag kwamen, omdat zij geld aannamen voor hun bediening. Het is heel goed mogelijk dat ze Paulus op die grond bekritiseerden en suggereerden dat hij misschien op een andere manier aan zijn geld kwam, misschien via duistere praktijken.

We weten uit 2 Korinthe hoofdstuk 11, vers 7, dat Paulus vermeldt dat hij geen geld van hen aanneemt. Hij zegt met veel sarcasme:

Of heb ik zonde gedaan toen ik mijzelf vernederde, opdat u verhoogd zou worden? Ik heb u immers het Evangelie van God om niet verkondigd. Andere gemeenten heb ik beroofd door een vergoeding aan te nemen ten dienste van u; en toen ik bij u was en gebrek leed, ben ik niemand tot last geweest. Want wat mij ontbrak, hebben de broeders die van Macedonië kwamen, aangevuld; en in alles ben ik ervoor op mijn hoede geweest u niet tot last te zijn, en ik zal er ook voor op mijn hoede blijven.

2 KORINTHE 11:7-9

Let nu op wat hij zegt:

Ik heb andere gemeenten beroofd door geld van hen aan te nemen om jullie te kunnen dienen.

Dat betekent ofwel dat hij vrijwillige bijdragen ontving, wat hij sarcastisch roven noemt, of het betekent dat hij ervan wordt beschuldigd geld te verduisteren of iets dergelijks: 'Zeggen deze mensen dat ik geld van andere gemeenten heb verduisterd?'

Zeggen ze dat ik jullie daarom niets voor de bediening liet betalen? Omdat ik vóór mijn komst al binnen was door duistere zaken en al meer dan genoeg geld uit roof had?’

Wanneer hij zegt:

Ik heb andere gemeenten beroofd, bedoelt hij misschien dat dit is waarvan hij wordt beschuldigd. Hij spreekt heel sarcastisch. Sterker nog, verderop, of eerder, ik weet niet meer wat van de twee, spreekt hij heel sarcastisch en zegt hij:

Want wat is er waarin u achtergesteld bent bij de overige gemeenten, dan alleen hierin dat ikzelf u niet tot last geweest ben? Vergeef mij dit onrecht.

2 KORINTHE 12:13

Dat onrecht was dat hij jullie geen geld liet betalen. Als ik bekritiseerd word omdat ik geen geld vroeg voor mijn bediening, vergeef me dan dat ik jullie op die manier onrecht heb aangedaan.

17

Verantwoording over de collecte voor Judea

In hoofdstuk 8, vers 20 en verder... In deze hoofdstukken, hoofdstuk 8 en 9, heeft Paulus het over de collecte die hij inzamelt om naar de gemeenten van Judea te brengen. Hij zamelt een collecte in onder de gemeenten uit de heidenen en wil die bij

de gemeenten in Judea afleveren. Maar hij staat erop veel mensen mee te nemen, zodat hij verantwoording aflegt en elke beschuldiging van verduistering voorkomt. Vanaf vers 18 van hoofdstuk 8 zegt hij:

En wij hebben ook de broeder met hem meegezonden die in alle gemeenten lof ontvangt om zijn dienst in het Evangelie; en dat niet alleen, maar hij is ook door de gemeenten gekozen als onze reisgenoot met deze genade gave, waar wij de zorg voor dragen tot heerlijkheid van de Heere Zelf, en om uw bereidwilligheid te laten zien. Wij proberen het immers te vermijden dat iemand ons verdacht zou maken vanwege dit grote bedrag waar wij zorg voor dragen, wij, die bedacht zijn op wat goed is, niet alleen voor de Heere, maar ook voor de mensen. Ook hebben wij onze broeder met hen meegestuurd, van wie wij in veel opzichten vaak onderkend hebben dat hij ijverig is, en nu is hij nog veel ijveriger door het grote vertrouwen dat hij in u heeft.

2 KORINTHE 8:18-22

Nu heeft hij het over broeders die hem vergezellen, zodat hij kon voorkomen dat hem iets werd verweten. Zodat niemand hem ergens van kon beschuldigen in verband met dit geld dat hij bij zich heeft. Hij handelt op een eerbare manier, niet alleen in de ogen van de Heere, maar ook in de ogen van mensen. Met andere woorden: ik zou dit geld naar Jeruzalem kunnen brengen zonder dat iemand me vergezelt, en ik zou nog steeds eerbaar zijn in de ogen van de Heere, want God weet dat ik geen verduisteraar ben. Maar omdat mensen dat niet weten, zorg ik dat anderen me kunnen controleren door hen mee te nemen. Zo kunnen ze zien dat al dit geld terechtkomt waar het hoort.

Waarom moet hij dat nu zeggen? Beschuldigt iemand hem er misschien van dat hij een greep uit de kas doet? Dat is moeilijk te zeggen. Dat bedoel ik: je krijgt kleine stukjes informatie in de brief en je probeert daaruit een totaalbeeld samen te stellen van wat er aan de hand is. En dat is niet zo gemakkelijk. Maar dit zijn enkele aanwijzingen die er misschien iets mee te maken hebben: dat er enkele judaïsten waren. Misschien

waren ze uit Jeruzalem gekomen en beschuldigden ze Paulus ervan dat hij geen man van de Geest was, maar iemand die naar het vlees wandelde. En op die manieren maakten ze hem in feite zwart. En dus verdedigt hij zich.

18

Vergeving voor de gestrafte gemeentelid

Dat heeft natuurlijk vooral te maken met de inhoud van hoofdstuk 10 tot en met 13, waar hij zijn apostelschap verdedigt en zijn tegenstanders ter verantwoording roept. In de eerste negen hoofdstukken vinden we maar heel weinig van dat alles. Misschien staan er in sommige van deze gedeelten een paar toespelingen op mensen die hem op dat moment tegenwerkten. Maar in hoofdstuk 1 tot en met 9 heeft hij het vooral over iemand die hem eerder tegenwerkte en dat nu niet meer doet. De toespelingen op iemand die eerder een probleem veroorzaakte, staan in dit eerste gedeelte. En dan rijst de vraag wie die persoon is naar wie hij verwijst.

In hoofdstuk 2, 2 Korinthe 2:5, zegt Paulus:

Maar als iemand droefheid veroorzaakt heeft, dan heeft hij niet mij bedroefd, maar in zekere zin — opdat ik het hem niet te zwaar maak — u allen.

2 KORINTHE 2:5

Er is hier dus een ‘hem’. Er is hier een ‘zo iemand’. In vers 5 klinkt het alsof hij in algemene zin spreekt:

Maar als iemand droefheid veroorzaakt heeft, dan heeft hij niet mij bedroefd, maar in zekere zin — opdat ik het hem niet te zwaar maak — u allen. Voor zo iemand is die straf, die door velen is opgelegd, genoeg geweest. Zodat u hem daarentegen liever moet vergeven en bemoedigen, opdat zo iemand niet misschien door al te grote droefheid wordt verteerd. Daarom verzoek ik u dat u uw liefde voor hem weer bevestigt.

2 KORINTHE 2:5-8

Hij wijst niet echt iemand in het bijzonder aan. Maar in de latere verzen lijkt hij het over een bepaalde persoon te hebben. Die persoon heeft genoeg geleden. We willen niet dat die persoon door overmatig verdriet wordt verslonden. Ik wil dat jullie die persoon vergeven. Dus hoewel hij op een manier spreekt die bijna algemeen klinkt:

als iemand verdriet heeft veroorzaakt, blijkt uit zijn latere woorden duidelijk dat hij iemand in het bijzonder op het oog heeft. Iemand tegen wie de gemeente streng is opgetreden. En Paulus zegt: ‘Goed, het is genoeg geweest. Laat hem weer toe tot de gemeente. Vergeef hem. Neem hem weer op.’

Ook in hoofdstuk 7 wordt blijkbaar naar diezelfde persoon verwezen. Maar misschien gaat het niet zozeer over de man zelf als wel over hoe zij met die man zijn omgegaan. Ik moet je hier wat achtergrond geven voordat je deze verzen in dit verband kunt begrijpen. Hij zegt in vers 8 dat hij hen verdriet heeft gedaan met de brief die hij hun eerder had gestuurd. En hij zegt dat dat goed was. Het bewees dat ze loyaal waren. Ze deden precies wat hij hun had gevraagd. Ze zuiverden zich van elke beschuldiging van ontrouw, enzovoort.

Vooraf in vers 11 zegt hij:

Want zie, juist dit, dat u overeenkomstig de wil van God bedroefd bent geworden, wat een grote inzet heeft dat in u teweegebracht! Ja, wat een verdediging, ja, wat een verontwaardiging, ja, wat een vrees, ja, wat een vurig verlangen, ja, wat een ijver, ja, wat een bestraffing! In alles hebt u bewezen zelf rein te zijn in deze zaak.

2 KORINTHE 7:11

Dan zegt hij in vers 12:

Hoewel ik u dus geschreven heb, was dat niet om hem die onrecht had gedaan, en ook niet om hem die onrecht was aangedaan, maar opdat onze inzet voor u openbaar zou worden bij u, in de tegenwoordigheid van God.

2 KORINTHE 7:12

Daar is die verwijzing naar de persoon die onrecht had gedaan weer. Met 'hem die onrecht was aangedaan' wordt mogelijk Paulus zelf bedoeld.

Het is een vage verwijzing, maar hij verwijst duidelijk naar een bepaalde persoon die iets verkeerd had gedaan. Iemand over wie hij een brief had geschreven die de gemeente verdriet had gedaan. Maar de gemeente had positief op de brief gereageerd en blijkbaar iets met deze man gedaan. En nu is Paulus opgelucht dat dat probleem is opgelost. Terugblikkend zegt hij:

Ik heb het eigenlijk niet alleen geschreven voor degene die fout zat, of voor mezelf als degene die onrecht was aangedaan, maar vooral om te laten zien hoeveel we van elkaar houden en om die liefde te bewaren.

Wat is hier dus aan de hand? Het lijkt duidelijk dat er, toen Paulus deze brief schreef, in de gemeente van Korinthe een man was die een probleem had gevormd. Paulus had hun een brief geschreven waarin hij eiste dat die man onder tucht werd gesteld. De

gemeente had positief gereageerd en die man onder tucht gesteld, en Paulus was daar blij mee. Nu zegt hij: goed, nu hoeven jullie hem alleen nog maar weer op te nemen. Jullie hebben bewezen dat jullie in dit conflict aan de goede kant staan. Nu kunnen jullie hem weer in de gemeente toelaten.

19

De uitgesloten man uit 1 Korinthe 5

Er zijn in wezen twee theorieën over wie die man is. Van oudsher heeft de kerk meestal geloofd dat deze man dezelfde is als de man die in 1 Korinthe hoofdstuk 5 voorkomt. Daar wordt onthuld dat hij met de vrouw van zijn vader samenleeft. Paulus zegt daar:

Die man over te geven aan de satan, tot verderf van het vlees, opdat zijn geest behouden zal worden op de dag van Christus Jezus.

1 KORINTHE 5:5

Hij zegt ook in 1 Korinthe 5:

Verwijder die man uit uw midden; zet hem uit de gemeente.

1 KORINTHE 5:13

Toen Paulus 1 Korinthe schreef, was er dus een opvallende zondaar, een schandalige zondaar, in de gemeente van Korinthe: een man die incest pleegde. En Paulus had hun in 1 Korinthe inderdaad gezegd:

over te geven aan de satan, tot verderf van het vlees, opdat de geest behouden zal worden op de dag van de Heere Jezus.

1 KORINTHE 5:5

Gedurende de meeste eeuwen waarin haar uitleggers deze teksten hebben uitgelegd, heeft de kerk geleerd dat de man in 2 Korinthe, over wie Paulus nu zegt dat ze hem weer moeten opnemen, dezelfde man is van wie Paulus in 1 Korinthe zei dat ze hem

eruit moesten zetten. Volgens deze opvatting is de brief waarvan Paulus zegt dat die hun verdriet heeft gedaan, 1 Korinthe zelf. Dit zou de opvatting zijn dat Paulus in totaal geen vier brieven aan de Korintheïers heeft geschreven, maar slechts drie, en dat er in feite geen andere brief tussen 1 en 2 Korinthe is geweest. Er was er zeker één vóór 1 Korinthe. Maar volgens de ene theorie waren er daarna nog maar twee, en dat zijn 1 en 2 Korinthe. De andere theorie is dat het er in totaal vier waren, en dat er één tussen deze twee in kwam.

Dit is nu de theorie die onder christenen het langst bestaat, en veel hedendaagse geleerden verdedigen haar nog steeds op bekwame wijze. Volgens deze theorie verwijst Paulus hier naar de man in 1 Korinthe 5 die wegens incest uit de gemeente was gezet, maar die nu diep berouw had en tot bekering was gekomen. De gemeente liet hem niet weer toe, omdat Paulus zelf hun had gezegd dat ze hem eruit moesten zetten. Misschien hadden ze het gevoel dat Paulus aan hun trouw zou gaan twijfelen als ze hem nu weer toelieten. Hij had tenslotte nog niet gezegd dat ze hem weer moesten opnemen. Ze wachtten dus op bericht van hem, en deze tweede brief geeft hun die toestemming om hem weer toe te laten.

20

Een persoonlijke tegenstander van Paulus

Dat is natuurlijk een theorie. Maar er is nog een andere theorie, die tegenwoordig onder geleerden eigenlijk populairder lijkt te zijn. Dat maakt haar nog niet juist. Sterker nog, een moderne theorie die populair is onder geleerden moet je vaak juist om die reden wantrouwen: omdat ze modern is en omdat geleerden haar aanvaardbaar vinden. Maar er zijn wel enkele gronden om te veronderstellen dat de man naar wie Paulus in 2 Korinthe verwijst, niet dezelfde man is als degene naar wie hij in 1 Korinthe verwijst, maar iemand anders.

Dit zijn de argumenten daarvoor. Wanneer Paulus in 2 Korinthe over deze man spreekt, spreekt hij alsof hijzelf degene zou kunnen zijn die door de man is benadeeld. Daarop wordt gezinspeeld in 2 Korinthe 2:5, waar hij zegt:

Maar als iemand droefheid veroorzaakt heeft, dan heeft hij niet mij bedroefd, maar in zekere zin — opdat ik het hem niet te zwaar maak — u allen.

2 KORINTHE 2:5

Wanneer hij zegt:

Hij heeft mij geen verdriet gedaan, bedoelt hij dat het niet zo is dat hij in de eerste plaats mij verdriet heeft gedaan, of uitsluitend mij verdriet heeft gedaan, maar dat hij ons allemaal verdriet heeft gedaan. Maar juist de manier waarop hij het zegt, heeft sommigen doen geloven dat de man om wie het gaat iets tegen Paulus persoonlijk had gedaan. Volgens deze lezing probeert Paulus uit te leggen: nou, het ging niet alleen om mij. De hele gemeente is hierdoor gekwetst. Hij moest dat verduidelijken, omdat de gemeente deze man over het algemeen beschouwde als iemand die iets tegen Paulus had gedaan. Daarom moet Paulus duidelijk maken dat het niet alleen om hem ging: iedereen was door deze daad gekwetst.

Ook zegt hij, zoals we zojuist zagen, in 2 Korinthe 7:12:

Hoewel ik u dus geschreven heb, was dat niet om hem die onrecht had gedaan, en ook niet om hem die onrecht was aangedaan, maar opdat onze inzet voor u openbaar zou worden bij u, in de tegenwoordigheid van God.

2 KORINTHE 7:12

Men denkt dat de woorden op Paulus slaan. Deze twee uitspraken hebben velen doen geloven dat de man om wie het gaat iets had gedaan dat directer tegen Paulus persoonlijk was gericht dan wat de man deed die eenvoudigweg met de vrouw van zijn vader samenleefde. De man die met de vrouw van zijn vader samenleefde, beging een afschuwelijke zonde. Maar het was niet per se een zonde die uit vijandigheid tegen

Paulus werd begaan. Het was waarschijnlijk gewoon een zonde uit begeerte, en geen zonde waarmee hij Paulus een lange neus wilde maken, of op de een of andere manier Paulus ten val probeerde te brengen, of iets deed waardoor Paulus het voornaamste slachtoffer van zijn daden zou worden.

Daarom geloven veel geleerden vandaag dat de man in kwestie misschien iemand was die in de gemeente was opgestaan om zich tegen Paulus te verzetten. Ik denk niet dat hij een van de mensen zou zijn die Paulus in het laatste deel van 2 Korinthe bestraft, in de hoofdstukken 10 tot en met 13. Daar is Paulus namelijk heel hard tegen hen, terwijl hij tegenover deze man juist heel verzoenend is. Het is dus mogelijk dat Korinthe steeds opnieuw het probleem had dat er mensen opstonden die Paulus in twijfel trokken en Paulus uitdaagden. Dat weten we natuurlijk uit 1 Korinthe, waar staat dat sommigen zeiden:

| Ik bedoel dit, dat ieder van u zegt: Ik ben van Paulus, ik van Apollos, ik van Kefas, en ik van Christus.

1 KORINTHE 1:12

Juist het feit dat sommigen zeiden: 'Ik ben van Paulus', was niet iets wat Paulus aanmoedigde. Ze moeten het gezegd hebben als reactie op anderen die zich van Paulus afkeerden. De hele gemeente was als het ware 'van Paulus' geweest. Paulus had die gemeente gesticht. Maar nu zeiden sommigen: 'Ik ben van Kefas', of: 'Ik ben van Apollos'. Met andere woorden was dat een manier om te zeggen: 'We volgen niet de leiding van Paulus; we volgen de leiding van deze mannen.' En als reactie daarop zei een deel van de gemeente blijkbaar: 'Nou, wij zijn nog steeds van Paulus.' En anderen zeiden: 'Hé, laten we dat hele Paulus, Kefas, Apollos maar vergeten. Wij zijn gewoon van Christus.' Er waren dus die vier partijen, of vier meningen. Maar je ziet dat er zelfs in 1 Korinthe al mensen waren die misschien probeerden in twijfel te trekken of het gezag van Paulus wel echt was wat gevolgd moest worden.

21

Uitsluiting, vergeving en Tertullianus

Als de huidige theorie van de geleerden klopt, dan was de man die Paulus in 2 Korinthe herstelt iemand die in de gemeente opstond, waarschijnlijk nadat Paulus vertrokken was. Dat was dan nadat Paulus 1 Korinthe had geschreven en die brief was verstuurd, want in 1 Korinthe noemt hij die man niet. Ergens in de tussentijd tussen het schrijven van 1 en 2 Korinthe is er dan misschien een man in de gemeente opgestaan. Hij was lang niet zo lastig als de mensen die Paulus aan het eind van deze brief bestraft, maar wel lastig genoeg dat hij Paulus beschuldigde of op een of andere manier probeerde te ondermijnen. Toen Paulus daarvan hoorde, heeft hij misschien een brief geschreven, een harde brief, aan de gemeente, waarin hij zei: 'Hoe kan het dat jullie deze man laten begaan? Zet hem eruit.' En dat deden ze. En toen kwam de man tot inkeer en had hij er verdriet over. Hij wenste echt dat hij het niet gedaan had, en hij zag als het ware het licht. En Paulus schreef terug: 'Goed, wat hij mij heeft aangedaan, dat vergeef ik. Geen probleem.' Zie je, alleen al het feit dat Paulus over zichzelf spreekt als degene die vergeeft, doet vermoeden dat hij misschien de benadeelde partij was. Ik kan niet alle verzen vinden die hiervoor van belang zijn, maar het staat in hoofdstuk 2. Ik haal hoofdstuk 2 en 7 door elkaar, omdat ze over hetzelfde onderwerp gaan. In hoofdstuk 2, waar Paulus hun zegt te vergeven, zegt hij in vers 10:

Degene wie u nu iets vergeeft, die vergeef ik ook; want ook ik heb, als ik al iets te vergeven heb, het hem vergeven omwille van u, voor het aangezicht van Christus, opdat de satan op ons geen voordeel zou behalen.

2 KORINTHE 2:10

Dat wil zeggen: ik heb die persoon vergeven.

Nogmaals: als Paulus zegt: 'Ik vergeef hem', dan klinkt het alsof Paulus misschien de benadeelde partij was. En daarom hebben velen op grond van deze kleine aanwijzingen gemeend dat de man in kwestie eerder een politiek probleem in de

gemeente was, en geen moreel probleem. Hij was niet iemand die met de vrouw van zijn vader sliep en daarom weggestuurd moest worden. Hij was iemand die opstond tegen het gezag van Paulus in de gemeente en daarom weggestuurd moest worden.

Tertullianus, een heel vroege kerkvader, kende overigens de opvatting dat het om dezelfde man ging als in 1 Korinthe, dat het de man van de bloedschande was die Paulus hier nu herstelt. Maar Tertullianus keurde die opvatting af. Een van de redenen is dat Tertullianus bij de zeer strenge partij hoorde, die geloofde dat iemand die na zijn doop seksueel zondigde, nooit meer vergeven mocht worden. Er waren in de vroege kerk veel van zulke strenge figuren, die geloofden dat je na je doop niet meer vergeven kon worden als je een ernstige zonde zoals bloedschande beging. En dus kon Tertullianus de gedachte gewoon niet verdragen dat Paulus zo'n man zou herstellen, als het die man was, en gewoon zou zeggen: 'Nou, neem hem nu maar weer aan.' Hij vond dat de zondigheid van die man dan te licht werd opgenomen. Maar ik weet niet zeker of Tertullianus en de leiders van de kerk in die tijd die er zo over dachten, echt het hart van God hadden. Seksuele zonde is iets verschrikkelijks, maar opstaan tegen de apostel is dat ook; dat is iets heel kwaads. Seksuele zonde is kwaad, maar ze is niet onvergeeflijk. En als dit inderdaad terugverwijst naar de man in 1 Korinthe 5, die samenwoonde met de vrouw van zijn vader, dan zouden wat mij betreft al deze verzen nog steeds kunnen passen. Niets van wat we zojuist gezegd hebben sluit volledig uit dat Paulus het over die man uit 1 Korinthe heeft.

22

De tranenbrief en de verhouding tot 1 Korinthe

Maar er is nog iets wat hierover wordt aangevoerd, en wel tégen de gedachte dat het om die man gaat. Het is heel duidelijk dat deze man uit de gemeente in Korinthe is gezet vanwege een brief die Paulus had gestuurd. Nu, de man in 1 Korinthe 5 werd uitgesloten vanwege de brief die Paulus stuurde, en die brief is 1 Korinthe. Ook deze man was uitgesloten vanwege een brief die Paulus had gestuurd. Maar velen menen dat de brief waar Paulus hier naar verwijst niet 1 Korinthe is. De belangrijkste reden is dat Paulus deze brief beschrijft als een droevige brief. Het was een brief die hem veel pijn deed om te schrijven, alsof hij hem schreef met tranen en met grote beroering van

hart. Dat komt natuurlijk naar voren in hoofdstuk 7 en in hoofdstuk 2; die twee hoofdstukken lijken hier het meest op in te gaan. Hij zegt het uitdrukkelijk in hoofdstuk 7, vers 8:

Want al heb ik u in de brief bedroefd, ik heb er geen berouw van. Hoewel ik er wel berouw van gehad heb, want ik zie dat die brief, ook al is het voor een korte tijd, u bedroefd heeft.

2 KORINTHE 7:8

En hij zegt ook:

Al had ik er wel spijt van. Met andere woorden: nadat ik de brief had gestuurd, twijfelde ik er wel een beetje aan of het verstandig van me was om het op deze manier aan te pakken. Maar nu heb ik er geen spijt van, want ik zie dat het gewerkt heeft. Dat is wat hij daar zegt. En ook in hoofdstuk 2, vers 4, zegt hij:

Want in veel verdrukking en benauwdheid van hart heb ik u geschreven, onder veel tranen, niet opdat u bedroefd zou worden, maar opdat u de liefde zou leren kennen die ik overvloedig voor u heb.

2 KORINTHE 2:4

Dat is hoofdstuk 2, vers 4. Je ziet dus dat hij verwijst naar een brief die hij hun schreef in veel verdrukking en benauwdheid van hart en met veel tranen, en die hen bedroefd maakte toen ze hem ontvingen. Die brief was in dit opzicht blijkbaar zo heftig dat Paulus er in het begin zelfs spijt van had dat hij hem had gestuurd. Maar toen hij zag dat hij effect had, legde hij zijn spijt opzij en was hij blij dat hij hem gestuurd had.

Nu wordt gesuggereerd dat de eerste brief aan de Korintheïers niet bij die beschrijving past. Men zegt dat er in 1 Korinthe niets op wijst dat Paulus in tranen schreef. Er zijn zeker problemen in de gemeente in Korinthe die hij aanpakt, en ernstige ook: verdeeldheid, onzedelijkheid in de gemeente, christenen die elkaar voor de rechter dagen. Er waren problemen doordat de gaven van de Geest in de gemeente niet op de juiste manier werden gebruikt. Er waren problemen aan de avondmaalstafel. Er waren

wat problemen met de vrouwen en hun gebruik van de hoofdbedekking. Er waren problemen in de gemeente toen Paulus 1 Korinthe schreef. En toch, zo wordt betoogd, al pakte hij deze problemen aan, hij doet dat zonder veel emotie. Als je 1 Korinthe leest, heb je niet het gevoel dat je een document leest waar tranen op gevallen zijn. Die toon heeft het gewoon niet. En daarom zeggen ze dat hij wel moet verwijzen naar een andere brief dan 1 Korinthe. Die zou dan na 1 Korinthe maar vóór 2 Korinthe zijn gestuurd, en dat zou natuurlijk de brief zijn die ze Korinthe C noemen.

Volgens deze opvatting was 1 Korinthe dus wel een bestraffende brief, die er ook toe leidde dat een bepaalde man uit de gemeente werd gezet. Maar er zou nog een andere brief zijn geweest, ook een bestraffende brief, die ertoe leidde dat een andere man om een andere kwestie werd uitgesloten. En dit weten we alleen uit toespelingen, niet uit enig hard bewijs. Ik ga de zaak dus in het midden laten. Het is echt moeilijk te zeggen. We weten wel zeker dat Paulus, toen hij 2 Korinthe schreef, eerder een droevige brief had geschreven. Die brief was pijnlijk voor de gemeente en leidde tot de verwijdering, of uitsluiting, van een bepaald persoon die ergens schuldig aan was. Was die brief 1 Korinthe, en was die man de man die in 1 Korinthe 5 genoemd wordt? Of was die brief een andere, die nu verloren is, en ging het om een andere man, die op andere gronden werd beschuldigd? Dat zullen we misschien nooit zeker weten. Maar dit zijn het soort dingen waar geleerden graag over praten.

Nu zeg je misschien: 'Nou, dat had allemaal wel achterwege kunnen blijven. Ik zou liever gewoon de tekst ingaan.' Nou, dat gaan we ook doen. Maar de tekst bevat deze toespelingen, en als we sommige van deze mogelijkheden niet overwegen, zullen die toespelingen ons gewoon niets zeggen. Of ze zeggen ons wel iets, en we denken misschien dat we weten wat ze betekenen, maar dan hebben we het niet echt volledig overwogen.

23

De stichting van Korinthe en Paulus' reisplan

Voordat we aan hoofdstuk 1 beginnen, wil ik je een overzicht geven van Paulus' betrekkingen met de gemeente van Korinthe, van begin tot eind, voor zover we die kennen. Het was op zijn tweede zendingsreis dat hij die gemeente stichtte. Hij verbleef

bij Priscilla en Aquila als tentenmaker in Korinthe en diende daar achttien maanden. Daarna vertrok hij en ging hij naar Efeze. Dat weten we deels uit Handelingen, want in Handelingen 18 lezen we over zijn verblijf in Korinthe en over zijn vertrek naar Efeze. Hij nam Priscilla en Aquila zelfs mee toen hij naar Efeze ging.

We weten ook dat hij, toen hij vanuit Efeze terugschreef naar Korinthe in 1 Korinthe, iets zei over zijn toekomstige reisplannen. Als je naar 1 Korinthe 16 kijkt, zegt hij in vers 5:

Maar ik zal naar u toe komen, wanneer ik Macedonië doorgereisd ben, want ik ga door Macedonië, en zo mogelijk zal ik bij u blijven, of ook de winter doorbrengen, om mij door u op weg te laten helpen, waar ik ook maar naartoe reis. Want ik wil u nu niet slechts op doorreis zien, maar hoop enige tijd bij u te blijven, als de Heere het toestaat. Ik zal echter tot Pinksteren in Efeze blijven,

1 KORINTHE 16:5-8

Hij zegt dus:

Ik blijf tot Pinksteren in Efeze.

Kennelijk was hij op dat moment in Efeze. Hij was een reis naar Macedonië aan het plannen, zoals hij in vers 5 duidelijk maakt. Hij was van plan hen niet te bezoeken op weg naar Macedonië. Hij wilde namelijk snel in Macedonië zijn, en hij wilde meer tijd met hen doorbrengen dan hij zou kunnen voordat hij doorreisde naar Macedonië. Hij was dus van plan eerst naar Macedonië te gaan en hen pas te bezoeken als hij in Macedonië klaar was, en misschien de winter bij hen door te brengen. Dit schreef hij in een tijd dat het nog niet zo slecht ging met de gemeente in Korinthe. Hij zou niet meteen naar hen toe komen. Hij zou in Efeze wachten tot Pinksteren. Daarna zou hij naar Macedonië gaan, daar rondreizen, en dan Korinthe bezoeken en er misschien de winter over blijven.

24

Paulus verandert zijn bezoekplannen

Maar zijn plannen veranderden. Kennelijk gebeurde er iets waardoor hij besloot dat hij beter naar Korinthe kon komen op weg naar Macedonië, in plaats van na zijn verblijf in Macedonië. Met andere woorden: hij zag een reden om haastig terug te gaan naar Korinthe. Hij zinspeelt daarop in 2 Korinthe 1:15. Hij zei:

En in dit vertrouwen had ik mij eerder voorgenomen naar u toe te komen, opdat u een tweede genade zou hebben. Ik wilde namelijk door uw stad naar Macedonië doorreizen, en weer van Macedonië naar u toe komen, om door u op weg geholpen te worden naar Judea.

2 KORINTHE 1:15-16

Let goed op: het plan dat hij hier beschrijft, is een ander plan dan hij aan het eind van 1 Korinthe beschreef. Aan het eind van 1 Korinthe zei hij: 'Ik ga eerst naar Macedonië, daarna kom ik naar jullie.' Nu zegt hij: 'Ik had eigenlijk het plan om via jullie naar Macedonië te reizen, en na Macedonië weer terug te komen bij jullie.' Nadat hij 1 Korinthe had geschreven, bracht iets hem er dus toe zijn plan te wijzigen en te besluiten: 'Nou, ik ga hen twee keer bezoeken, niet één keer. Ik ga hen niet alleen bezoeken als ik uit Macedonië vertrek; ik ga hen ook al eerder bezoeken, op weg naar Macedonië.' Waarom is dat? Waarom deed hij dat? Hij zegt het niet. Hij zegt alleen dat hij dacht hun een tweede weldaad te geven, of hun, weet je, de dubbele weldaad te geven van twee bezoeken om hen te dienen in plaats van één. Eigenlijk was het juist deze wijziging van zijn plannen. Daarna kwamen er nog andere wijzigingen. Laat ik het zo zeggen. Er is geopperd dat Paulus een haastig bezoek aan Korinthe bracht, dat hij eerder niet van plan was geweest, omdat er in Korinthe tegenstand opkwam. Dat wil zeggen: hij schreef 1 Korinthe en zei: 'Nou, ik zal door Macedonië reizen. Ik blijf hier eerst een tijdje in Efeze, dan reis ik door Macedonië, en ergens voor de winter kom ik bij jullie en blijf ik de winter over.' Heel ontspannen, geen noodsituatie, geen haast.

Maar op een gegeven moment veranderde hij zijn plannen en zei: 'Nee, ik kan er beter ook heen gaan op weg naar Macedonië, en niet alleen op de terugweg.' Hij plande een eerder bezoek.

25

Timotheüs en de problemen in Korinthe

Nu kan het zijn dat dit gewoon was omdat hij, weet je, merkte dat hij wat meer tijd had, en meer tijd met hen wilde doorbrengen omdat hij graag bij hen was. Daarom besloot hij hen twee keer te bezoeken in plaats van maar één keer. Maar sommigen hebben geopperd dat hij zijn plannen veranderde omdat hij had gehoord van een probleem in de gemeente dat zijn persoonlijke aandacht nodig had. Hij had in 1 Korinthe Timotheus in de gemeente achtergelaten. Maar Timotheus was een zachtmoedig en wat schuchter iemand. In 1 Korinthe zegt hij zelfs tegen de Korintheërs dat ze Timotheus niet moeten intimideren. Hij zegt in 1 Korinthe 16:10:

Als Timotheüs komt, let er dan op dat hij zonder vrees bij u kan zijn, want hij doet het werk van de Heere, zoals ook ik.

1 KORINTHE 16:10

De reden dat ik zeg dat hij volgens mij wat geïntimideerd was, is dat Paulus zegt: 'Zorg dat hij zonder vrees bij jullie kan zijn.' En hij zegt:

Laat dus niemand hem gering achten, maar help hem op weg in vrede, zodat hij naar mij toe kan komen, want ik en de broeders wachten op hem.

1 KORINTHE 16:11

Later schrijft Paulus aan Timotheus:

Want God heeft ons niet gegeven een geest van vreesachtigheid, maar van kracht en liefde en bezonnenheid.

2 TIMOTHEÛS 1:7

en:

Laat niemand u minachten vanwege uw jeugdige leeftijd, maar wees een voorbeeld voor de gelovigen in woord, in wandel, in liefde, in geest, in geloof en in reinheid.

1 TIMOTHEÛS 4:12

Timotheus was dus misschien iemand die, vanwege zijn jeugdige leeftijd, geneigd was zich te laten intimideren door de gedachte leiding te geven aan de gemeente, waar waarschijnlijk veel mensen ouder waren dan hij. En misschien was hij een heel zachtmoedig persoon, die niet bereid was zijn gezag door te drukken en zo, zelfs niet toen Paulus hem gezag gaf. Paulus moest dus allereerst Timotheus aansporen om niet vanuit een geest van vrees te werken en niet toe te laten dat mensen hem om zijn jeugd minachtten. Hij moest ook aan de gemeente schrijven: 'Maak hem nu niet bang en minacht hem niet', weet je.

26

Het pijnlijke bezoek en de afgezegde terugkeer

Maar kennelijk was de leiding van Timotheus niet sterk genoeg om in zijn eentje het probleem op te lossen dat na het vertrek van Paulus ontstond. Daarom ging Paulus zelf terug. Die reis was voor Paulus een vernedering. Het was een reis die hem groot verdriet bezorgde. Dat neemt men aan omdat hij in 2 Korinthe 2:1 zegt:

Dus dit heb ik mij voorgenomen: dat ik niet opnieuw in droefheid naar u toe zou komen.

2 KORINTHE 2:1

Als ik dit nu allemaal samenvoeg, wil ik het volgende samenvatten. Paulus' eerste plan was om door Macedonië te reizen en daarna Korinthe te bezoeken. Hij veranderde zijn plannen vanwege een of andere noodsituatie. Hij kondigde aan dat hij naar hen toe zou komen op weg naar Macedonië, en nog eens wanneer hij uit Macedonië terugkwam. Wat er intussen gebeurd was, is dit: hij maakte die reis naar Korinthe op weg naar Macedonië inderdaad, maar die was een groot verdriet voor hem. Er gebeurde hem iets beschamends. Het was een ramp. En dus reisde hij verder naar Macedonië en besloot hij Korinthe niet opnieuw te bezoeken op de terugweg uit Macedonië. Daarvoor kreeg hij kritiek, want hij had hun gezegd dat hij op de terugweg uit Macedonië weer bij hen zou komen, maar dat deed hij niet. Waarom niet? Nou, hoofdstuk 2, vers 1 zegt dat het kwam doordat hij had besloten dat hij niet nog eens in die bedroefde geest wilde komen. Het was een ramp geweest, en hij wilde geen herhaling van die ramp. En in feite is veel van wat hij in hoofdstuk 1 en 2 van 2 Korinthe zegt een uitleg waarom hij niet teruggekomen is zoals aangekondigd. Blijkbaar beschuldigden ze hem ervan dat hij onbetrouwbaar was, dat hij zijn woord niet hield, en zo verder.

Maar als je je afvraagt hoe die reis verlopen is: sommige mensen denken dat er een aanwijzing voor te vinden is in hoofdstuk 12, vers 21. Misschien geeft dit er een aanwijzing voor, misschien ook niet, maar sommigen vinden dat dit een toespeling is op hoe slecht het hem verging toen hij die keer op bezoek kwam. Er staat:

en dat, als ik kom, mijn God mij opnieuw bij u zal vernederen en dat ik treuren moet over velen die vroeger gezondigd hebben en zich niet bekeerd hebben van de onreinheid, hoererij en losbandigheid die zij bedreven hebben.

2 KORINTHE 12:21

Sommigen vinden dat Paulus hier terugverwijst naar het feit dat het vernederend was toen hij hen bezocht. Er waren onbekeerlijke mensen in de gemeente, en Timotheus kreeg het niet voor elkaar, en zelfs Paulus kreeg het niet voor elkaar; hij kon hen niet tot bekering brengen. En dus vertrok hij naar Macedonië, en hoewel hij van plan was geweest om op de terugweg uit Macedonië terug te komen naar de gemeente in Korinthe, besloot hij daarvan af te zien, in elk geval op dat moment. In plaats daarvan stuurde hij een brief, en dat was de bedroefde brief. Waarschijnlijk stuurde hij die brief terwijl hij in Macedonië was. In plaats van zelf op bezoek te gaan, stuurde hij een brief in plaats van zijn persoonlijke bezoek. Hij stuurde die met Titus mee; Titus bracht de brief voor hem over. En hij wist niet zeker wat er zou gebeuren, want zijn eigen persoonlijke bezoek was zo'n ramp geweest. Hij had er geen vertrouwen in dat deze brief die hij stuurde resultaat zou hebben.

27

De opstand en de brief via Titus

Volgens de theorie van geleerden was het tijdens dat bedroefde bezoek dat deze man zich tegen Paulus verzette, hem vernederde en hem te schande zette. En toen Paulus vertrok, stuurde hij deze bedroefde, angstige brief terug naar de gemeente, waarin hij zei: 'Hoe konden jullie dat laten gebeuren?' En toen werden ze in hun geweten getroffen, en ze tuchtigden de man en zetten hem eruit. En nu schrijft Paulus deze

brief en zegt hij: 'Jullie hebben het juiste gedaan. Jullie hebben er goed aan gedaan. Ik was blij te zien dat jullie hier nog steeds aan mijn kant staan.' Dat wordt als het scenario beschouwd.

Toen Paulus 2 Korinthe schreef, waren er enkele dingen gebeurd nadat hij 1 Korinthe had geschreven, tussen die twee in. Ten eerste had Paulus een kort bezoek gebracht, waarschijnlijk om te proberen een opstand in de gemeente de kop in te drukken. Daarbij was misschien één bepaalde man betrokken, en die was misschien geen jood. De joden waren degenen die Paulus aan het eind van 2 Korinthe de les las, maar tegenover deze man is hij vriendelijk. Deze man kan heel goed meer een antinomiaan zijn geweest, meer een gnostisch type, een man die libertarisme voorstond. Ik bedoel niet de politieke partij waar we aan denken bij libertarisch, maar religieus libertarisme: het idee dat je in de afgodentempels mag gaan eten, dat je hoererij mag plegen met de tempelprostituees, omdat we door genade behouden zijn en zo.

En de reden dat ik zeg dat dit misschien de benadering van die man was, is dat Paulus in 2 Korinthe 12:21 zegt dat hij, wanneer hij terugkomt, niet wil dat het zal zijn zoals de vorige keer. Hij wil niet dat God hem onder hen zal moeten vernederen. En hij zegt:

en ik zal verdriet hebben om veel mensen die eerder gezondigd hebben en geen spijt hebben gekregen van de onreine dingen, de seks buiten het huwelijk en het losbandige gedrag waaraan ze zich hebben overgegeven.

Er zijn dus mensen die zich niet bekeren van hun seksuele praktijken, die zondig zijn. En hij wil daar geen herhaling van. Hij wil niet terugkomen en daarover moeten treuren. Dus stuurde hij hun een brief om dat recht te zetten, en Titus bracht de brief over.

28

Titus brengt Paulus het goede nieuws

Daarna was Paulus naar Troas gegaan, met de opdracht aan Titus om hem daar te ontmoeten. Maar Titus kwam niet opdagen, en Paulus maakte zich grote zorgen over wat er met Titus gebeurd was. Dat was toen Titus de brief naar Korinthe had gebracht,

maar Paulus de uitkomst nog niet had gehoord. Er wordt hiernaar verwezen in 2 Korinthe 7:5. Ik denk dat het precies daar staat. Hij zegt:

Want ook toen wij in Macedonië gekomen waren, heeft ons vlees geen rust gehad, maar waren wij in alles verdrukt: vanbuiten waren er conflicten, vanbinnen vrees. Maar God, Die de nederigen troost, heeft ons getroost door de komst van Titus.

2 KORINTHE 7:5-6

Ik denk dat hij eerder al vermeldde dat hij naar Troas ging, dat hij daar op Titus wachtte en dat Titus niet kwam. Ik probeer me te herinneren waar alles hier staat. Nou ja, daar maken we ons een andere keer wel druk om. Ik denk dat het misschien hoofdstuk 4 is, maar goed. [Redactionele noot: bedoeld is 2 Korinthe 2:12-13.] Paulus ging dus werkelijk door naar Troas. Titus kwam daar niet opdagen, dus ging Paulus terug naar Macedonië, en daar kwam Titus wel bij hem. En toen Titus zich daar in Macedonië bij hem voegde, staat er in hoofdstuk 7, vers 7:

En niet alleen door zijn komst, maar ook door de troost waarmee hij bij u getroost werd. Hij deed ons namelijk verslag van uw vurig verlangen, uw treuren en uw ijver voor mij, en zo werd ik des te meer verblijd.

2 KORINTHE 7:7

Toen Titus zich dus weer bij Paulus voegde in Macedonië, kwam hij met het nieuws dat de brief die hij had overgebracht een goed resultaat had gehad. En zo werd Paulus getroost, niet alleen doordat hij Titus ontmoette, maar ook door het goede nieuws dat hij meebracht.

29

De gebeurtenissen rond de brief op een rij

Dat is de achtergrond van de brief. Ik kan me voorstellen dat het voor jou erg ingewikkeld klinkt. Het is ook wel wat ingewikkeld, maar het kan behoorlijk goed vereenvoudigd worden, en ik hoop dat ik dat al gedaan heb. Ik hoop dat ik de hele chronologie duidelijk heb gemaakt. Paulus hoorde van problemen. Hij bracht een kort bezoek aan Korinthe om ze op te lossen. Hij kreeg daar tegenstand, hij werd in verlegenheid gebracht, hij werd vernederd. Hij vertrok, bezorgd over de toestand van de gemeente, en stuurde via Titus een brief terug. Zonder te wachten op nieuws daarover reisde hij verder en zei hij tegen Titus dat die hem later moest ontmoeten. Hij ging naar Troas, en Titus kwam hem daar niet tegemoet. Paulus raakte bezorgd. Hij zat in angst. Hij maakte zich zorgen over Titus. Hij had geen rust. Hij ging terug naar Macedonië. Zelfs daar ging het niet zo goed; ook daar had hij angst. Maar ten slotte kwamen zijn angst en zijn zorgen tot rust doordat Titus weer verscheen, en door het goede nieuws dat Titus meebracht: dat het goed ging met de gemeente. Dus schreef Paulus deze brief om hen te feliciteren en zich met hen te verheugen dat ze nu weer aan de goede kant van dit conflict stonden. Ze hadden gedaan wat Paulus zei, en ze hadden die man uit de gemeente gezet. Maar blijkbaar was er ook nieuws bij Paulus gekomen dat de man zich bekeerd had nadat hij uit de gemeente was gezet. Blijkbaar was het uit de gemeente gezet worden een zware genoeg straf om hem tot inkeer te brengen, en hij bekeerde zich en had spijt van wat hij gedaan had. Maar de gemeente nam hem nog niet volledig terug, en met goede reden, zoals je je kunt voorstellen. Ze schaamden zich dat ze eerder niet meer trouw aan Paulus hadden getoond. Toen ze er uiteindelijk op werden aangesproken, deden ze toch het juiste en zetten ze hem eruit. Nu wisten ze niet zeker of ze hem weer moesten opnemen. Ook al leek de man berouwvol, zou het voor Paulus er niet uitzien alsof ze, door zijn vroegere tegenstander weer op te nemen, zelf een beetje afvallig werden? Alsof ze zich van Paulus afkeerden en naar zijn tegenstander toe gingen? Daarom hielden ze deze man op afstand, ook al had hij blijkbaar verdriet gehad en zich bekeerd.

Hoe dan ook, Paulus schreef deze brief deels om zijn blijdschap te uiten, maar ook deels om aanwijzingen te geven over het herstel van de man die zich nu bekeerd had.

30

De blijvende betekenis van 2 Korinthe

Nu kan dat hele scenario volkomen irrelevant klinken voor wat dan ook in ons leven vandaag. Als deze brief werd veroorzaakt door deze specifieke omstandigheden, deze unieke historische gebeurtenissen, die niet te herhalen zijn en vandaag niet gebeuren, wat heeft het dan voor zin om hem vandaag te lezen? Paulus is hier niet, er is hier niemand die die dingen doet, en wij hebben die man niet uit de gemeente gezet. Nou, veel, in alle opzichten. Er staat in de brief heel veel geweldige geestelijke waarheid. Het is allemaal vermengd met Paulus die delen van het verhaal vertelt, die zijn hart op de tong draagt en zijn gevoelens uitstalt, enzovoort. Daar staat veel van in, maar het is allemaal vermengd met heel, heel geweldig theologisch onderwijs. Het staat ertussendoor, gewoon omdat Paulus niet lang kan praten zonder er veel theologie in te verwerken. Hij denkt altijd na over de waarheid, weet je, en praat er altijd over.

Dus, zoals ik aan het begin van deze lezing zei, er zijn wat moeilijkheden met deze brief. Ik denk niet dat ik de enige ben die dat zo ervaart, al heb ik andere leraren er niet over horen klagen zoals ik dat doe. Maar ik houd erg veel van deze brief, en sommige van mijn allerliefste passages staan erin. Wanneer ik onderwijs geef over bepaalde onderwerpen, zoals lijden bijvoorbeeld, citeer ik waarschijnlijk meer uit deze brief dan uit welke andere afzonderlijke brief van Paulus ook. Er staan geweldige dingen in.

Maar, zoals ik aan het begin zei, er zijn sommige uitdrukkingen, en sommige toespelingen op dingen, waarbij we gewoon niet zeker weten waarom hij die uitdrukking gebruikte, of dat ons begrip ervan precies juist is. We kennen ook niet de hele achtergrond met zekerheid, maar we hebben geprobeerd die hier voor je te reconstrueren. Zo hebben we, wanneer we bij de passages komen waar het helpt om de achtergrond te kennen, in elk geval een soort scenario om vanuit te werken.

Nu stoppen we hier, in plaats van aan de brief te beginnen, want het heeft geen zin om er maar een klein stukje in te gaan en dan te stoppen. We sluiten de inleiding hier af en beginnen aan hoofdstuk 1 wanneer we erop terugkomen.

Om verder te lezen

Alle bijbelteksten die in deze lezing aan bod komen, in de volgorde waarin ze gebruikt zijn.

- 1 Korinthe 11:10
- 2 Korinthe 1:17-20
- 2 Korinthe 7:10
- 2 Korinthe 2:15-16
- Romeinen 1:17
- 1 Korinthe 5:9
- 2 Korinthe 2:3
- 2 Korinthe 2:9
- 2 Korinthe 11:22
- 2 Korinthe 11:23
- 2 Korinthe 11:18
- 2 Korinthe 11:19-20
- 2 Korinthe 3:1
- 1 Korinthe 1:12
- 2 Korinthe 10:2
- Romeinen 1:3
- 2 Korinthe 10:10
- 2 Korinthe 11:27
- 2 Korinthe 12:7
- Galaten 4:15
- 2 Korinthe 11:25
- 1 Korinthe 16:22
- 2 Korinthe 11:7-9
- 2 Korinthe 12:13
- 2 Korinthe 8:18-22
- 2 Korinthe 2:5
- 2 Korinthe 2:5-8
- 2 Korinthe 7:11
- 2 Korinthe 7:12
- 1 Korinthe 5:5

- 1 Korinthe 5:13
- 2 Korinthe 2:10
- 2 Korinthe 7:8
- 2 Korinthe 2:4
- 1 Korinthe 16:5-8
- 2 Korinthe 1:15-16
- 1 Korinthe 16:10
- 1 Korinthe 16:11
- 2 Timotheüs 1:7
- 1 Timotheüs 4:12
- 2 Korinthe 2:1
- 2 Korinthe 12:21
- 2 Korinthe 7:5-6
- 2 Korinthe 7:7

Lezing © Steve Gregg / The Narrow Path. Nederlandse vertaling © 2026 Vers voor Vers. De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © 2010/2016 Stichting HSV.